

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ ПО СЪСТАВЯНЕ НА ТРИМЕСЕЧНИТЕ ФИНАНСОВИ СМЕТКИ ПО ИНСТИТУЦИОНАЛНИ СЕКТОРИ¹

Българската народна банка (БНБ), в съответствие с чл. 42 от Закона за БНБ, съставя статистическите данни за тримесечните финансови сметки по институционални сектори на България. Данните се съставят в съответствие с методологическите принципи и правила на *Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и Съвет относно Европейската система от национални и регионални сметки в Европейския съюз* и последващите му изменения.

I. ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

A. Институционален обхват

Тримесечните финансови сметки дават информация за финансовите активи и пасиви по институционални сектори и групировки от институционални сектори. Данните включват балансови финансови позиции (наличности) и трансакции (потоци), извършени между единиците, включени в институционалните сектори на икономиката, както и балансиращи позиции на финансовите активи и пасиви – нетна финансова стойност и нетни финансови трансакции.

Институционалните сектори в националната икономика най-общо са:

- *Нефинансови предприятия;*
- *Финансови предприятия;*
- *Държавно управление;*
- *Домакинства;*
- *Нетърговски организации, обслужващи домакинствата /НТООД/.*

Петте институционални сектора, които включват само резидентни единици, формират *Националната икономика (S.1)*. Те могат да взаимодействат с нерезидентни единици и тези взаимодействия са включени в шестия институционален сектор – *Останал свят (S.2)*.

Подробна информация за институционалните сектори и подсектори е публикувана на интернет страницата на БНБ в документа [Класификация на](#)

¹ Актуализирани методологически бележки октомври 2022 г.

институционалните сектори в България в съответствие с ЕСС 2010 (рубрика Статистика/Методологически бележки). За целите на тримесечните финансови сметки се използва групировката от подсектори *Парично-финансови институции, различни от централна банка (S12T)*, която включва: *Депозитни институции без централната банка (S.122)* и *Фондове на паричния пазар (S.123)*:

- *Депозитни институции без централната банка (S.122)* се състои от всички финансови предприятия без тези, класифицирани в подсектор Централна банка, които са основно ангажирани с финансово посредничество и чиято дейност е да получават депозити и/или близки заместители на депозити от други институционални единици, различни от парично-финансовите предприятия, както и за своя собствена сметка да предоставят заеми и/или да инвестират в ценни книжа;
- Основната икономическа дейност на *Фондове на паричния пазар (S.123)* е да емитират акции/дялове, които по своите икономически и законови характеристики са близки заместители на депозитите, както и дългови ценни книжа. Те инвестират набраните средства предимно в бързоликвидни нискорискови финансови инструменти, като краткосрочни търгуеми ценни книжа, депозити и акции/дялове на други ФПП.

Б. Класификация и обхват на финансовите инструменти

Съгласно *Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и Съвет относно Европейската система от национални и регионални сметки в Европейския съюз* финансовите активи и пасиви на всички институционални сектори са разпределени в следните категории:

- *AF.1 Монетарно злато и специални права на тираж*: Инструментът се състои от:
 - *AF.11 Монетарно злато* – златото, държано като компонент на чуждестранните резерви от страна на монетарните власти (финансов актив само на подсектор *Централната банка (S.121)*); и
 - *AF.12 Специални права на тираж (СПТ)* – международни резервни активи, създадени от Международния валутен фонд. Този финансов инструмент може да бъде пасив само на сектор *Останал свят (S.2)*.

- *AF.2 Валута и депозити:* Този инструмент може да бъде в актива на всички институционални сектори и в пасива само на подсектор *Централна банка (S.121)*, подсектор *Парично-финансови институции, различни от централна банка (S12T)*, и сектор *Останал свят (S.2)*. Включва следните категории подинструменти:
 - *AF.21 Валута* – включва всички операции с валута (банкноти и монети) в обращение, които обичайно се използват за извършване на плащания;
 - *AF.22 Прехвърляеми депозити* – състои от всички операции с депозити (в национална или чуждестранна валута), които могат незабавно да се конвертират във валута или да се прехвърлят чрез чек, банково нареждане, дебитно нареждане или други подобни средства, без санкция или ограничение;
 - *AF.29 Други депозити* – всички операции с други депозити (в национална или чуждестранна валута), които не са прехвърляеми. Другите депозити не могат да се използват за извършване на плащания по всяко време и не са конвертируеми във валута или прехвърляеми депозити, без какъвто и да е вид значимо ограничение или санкция. Това са срочни депозити, спестовни депозити, депозити произтичащи от спестовна схема или договор и други.
- *AF.3 Дългови ценни книжа:* В актива на всички институционални сектори този инструмент включва краткосрочни и дългосрочни дългови ценни книжа, издадени от единици от всички институционални сектори. В пасива на всеки институционален сектор са включени краткосрочните и дългосрочните дългови ценни книжа, емитирани от формиращите го единици.
- *AF.4 Заеми:* Инструментът се състои от краткосрочни и дългосрочни заеми в левове и в чуждестранна валута отпуснати/получени на/от институционалните секторите на *Националната икономика (S.1)* и *Останал свят (S.2)*.
- *AF.5 Собствен капитал и акции/дялови единици в инвестиционни фондове:* Включва следните категории подинструменти:

- *AF.51 Собствен капитал* – финансови активи, които признават претенции към остатъчната стойност на едно корпоративно предприятие или на квазикорпорация, след удовлетворяване на претенциите на всички кредитори. Разделя се на:
 - *AF.511 Котирувани акции* – ценни книжа, свързани с дялово участие, които са котирувани на дадена борса;
 - *AF.512 Некотирувани акции* – ценни книжа, свързани с дялово участие, които не са котирувани на борсата.
 - *AF.519 Друг вид капитал* – обхваща всички форми на собствен капитал, различни от класифицираните в *AF.511 Котирувани акции* и *AF.512 Некотирувани акции*.

В актива на сектор *Държавно управление (S.13)* се включва и собствения капитал на Българската народна банка.

- *AF.52 Акции/дялови единици в инвестиционни фондове* – включва притежаваните акции/дялове, които са емитирани от инвестиционни фондове, включени в списъка на инвестиционните фондове за статистически цели;
- *AF.6 Застрахователни, пенсионни и схеми за стандартизирани гаранции:* Този инструмент може да бъде актив на всички институционални сектори и пасив само на подсектори *Застрахователни (осигурителни) дружества (S.128)* и *Пенсионни фондове (S.129)* и сектор *Останал свят (S.2)*. Обхваща следните категории поинструменти:
- *AF.60 Технически резерви по общо застраховане и резерви за претенции по стандартни гаранции* – включва финансови претенции на притежатели на общозастрахователни полици срещу общозастрахователни дружества по отношение на неспечелените премии и дължимите обезщетения, както и финансови претенции на титулярите на стандартни гаранции срещу институционалните единици, които ги предоставят;
 - *AF.62 Права по животозастрахователни полици и анюитети* – представляват финансови претенции на притежателите на

животозастрахователни полици и на ползващите се от анюитети лица срещу дружества, предоставящи застраховка „Живот“.

- *AF.6M Пенсионни права, претенции на пенсионни фондове към ръководителите на схемите и права, различни от пенсионните права* – обхващат финансови претенции на настоящите наети лица и бившите наети лица срещу техните работодатели, дадена схема, определена от работодателя за изплащане на пенсии като част от договора за възнаграждение между работодателя и наетото лице или застраховател;
- *AF.7 Финансови деривати и опции върху акции на наетите лица:* Инструментът включва всички видове специфични финансови инструменти (futures, options, swaps, FRAs), чрез които определени финансови рискове могат да се търгуват на финансовите пазари. За сектор *Държавно управление (S.13)* този инструмент включва всички видове издадени от него компенсаторни инструменти, във връзка с процеса на приватизация и опциите върху акциите, закупени от наетите в дадено предприятие лица.
- *AF.8 Други сметки за получаване/плащане:* Инструментът включва:
 - *AF.81 Търговски кредити и аванси* – представляват финансови претенции, произтичащи от прякото предоставяне на кредит от доставчиците на стоки и услуги на техните клиенти и авансови плащания за работа, която е в процес на изпълнение или все още предстои да бъде предприета, под формата на предплащане от клиенти за стоки и услуги, които все още не са предоставени;
 - *AF.89 Други сметки за получаване/плащане, с изключение на търговски кредити и аванси* – представляват финансовите активи или пасиви, които произтичат от времеви разлики между разпределителните операции или финансовите операции на вторичния пазар и съответното плащане.

В. Източници на информация

При съставянето на данните за тримесечните финансови сметки по институционални сектори БНБ използва следните източници на първична информация:

Българска народна банка – данни от паричната статистика, от международната инвестиционна позиция, платежния баланс и брутният външен дълг;

Министерство на финансите – данни от оборотните ведомости на бюджетните и извънбюджетните единици, данни за европейските средства, информация от консолидираната фискална програма и данните за дълга на сектор *Държавно управление (S.13)* и подсекторите му;

Национален статистически институт – годишни балансови данни на нефинансовите предприятия, другите финансови посредници и финансовите спомагатели, балансови данни за държавните и общински болници, данни за данъците и социалните осигуровки на база времево изместен касов метод;

Централен депозитар – данни за компенсаторните инструменти и акции по вид, емитент и държател.

II. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

Принцип на двустранното записване: В тримесечните финансови сметки всяка трансакция следва да бъде отчетена минимум с два кореспондиращи си записи – кредитен и дебитен.

Оценяване: Финансовите активи и пасиви следва да бъдат оценявани по тяхната текуща пазарна цена. Когато пазарните цени не са известни, се използват допълнителни разчети на база пазарни цени на сходни финансови инструменти за съответните групи статистически единици, а в някои случаи се използват и справедливи и балансови стойности.

Консолидация: Всички данни за активите и пасивите на непубличните корпоративни сектори са неконсолидирани и включват взаимоотношенията между съставлящите ги единици. Съгласно програмата за предоставяне на данни в контекста на *Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и Съвет относно Европейската система от национални и регионални сметки в Европейския съюз за наличностите и трансакциите на сектор Държавно управление (S.13)* се изискват консолидирани и неконсолидирани данни и само консолидирани данни за съставлящите го подсектори. При консолидацията на ниво сектор/подсектор финансовите отношения между институционалните единици, принадлежащи на един и същи институционален сектор/подсектор, следва да бъдат елиминирани.

Време на отчитане: Данните следва да бъдат отчитани при спазването на принципа на текущото начисляване – при възникването, трансформирането или отписването на активите и пасивите.

III. ПЕРИОДИЧНОСТ, ЧЕСТОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ОТНОСНО ТРИМЕСЕЧНИТЕ ФИНАНСОВИ СМЕТКИ ПО ИНСТИТУЦИОНАЛНИ СЕКТОРИ

Данните са тримесечни и се публикуват в статистическата база данни на интернет страницата на БНБ до 120 дни след края на отчетния период. Датите на публикация са включени в *Календара за разпространение на статистически данни на БНБ*.

IV. ПОЛИТИКА НА РЕВИЗИРАНЕ НА ДАННИТЕ

Политиката на ревизии на данните за тримесечните финансови сметки по институционални сектори се основава на следните принципи:

- 1) Ревизии могат да бъдат извършени при наличие на нова или допълнителна информация, както и в резултат на съгласуване на данните за сектор *Държавно управление* от тримесечните финансови сметки и *Нотификационните таблици за дефицита и дълга*.
- 2) Ревизии могат да бъдат извършени и във връзка с промяна в методологията на Евростат и/или методологически препоръки, дадени от Евростат.

V. РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА

Българската народна банка разпространява тримесечните финансови сметки по институционални сектори чрез страницата си в Интернет – <http://www.bnb.bg>. Данните са в милиони лева.

Данните се публикуват също така и в полугодишните и годишните официални отчети на Българската народна банка, в статистическите бази данни на ЕЦБ и Евростат, както и в националната страница с обобщени данни към Специалния стандарт за разпространение на данни Плюс на Международния валутен фонд.

VI. КОНТАКТИ

Въпроси по методологията или относно публикуваните данни за тримесечните финансови сметки по институционални сектори можете да изпращате към пресцентъра на Българска народна банка (press_office@bnbank.org) или по пощата на следния адрес:

Българска народна банка

Дирекция „Статистика“

Отдел „Макроикономическа статистика“

Пл. „Княз Александър I“ № 1

1000 София

България